

Hildur Jonasdottir
Klimat- och näringslivsdepartementet
Enheten för näringsliv, innovation och
marknader

Stockholm 10 mars 2025

Århuskonventionen och statsstödsregelverket

Synpunkter från Svenskt Näringsliv

EU-kommissionen samlar för närvarande in synpunkter i ett ärende som rör Århuskonventionen och statsstödsregelverket. Det gäller specifikt synpunkter på ett antal förändringar av statsstödsregelverket, med sista svarsdatum 21 mars. Regeringskansliet har berett Svenskt Näringsliv möjlighet att inkomma med synpunkter i detta ärende.

De föreslagna förändringarna genomförs främst i implementeringsförordningen (EC) 794/2004 samt i kommissionens regler om bästa praxis vid kontroll av statligt stöd (best practice code, BPC). Dessa ändringar fastställer en ny mekanism som tillåter allmänheten att begära en granskning av vissa statsstödsbeslut från kommissionen för att fastställa om de strider mot EU:s miljölagstiftning. I den ändrade BPC fastställer kommissionen utformningen av den interna granskningsproceduren, såsom vem som kan begära granskningen, vilka beslut som kan bli föremål för granskningen och de tillämpliga tidsfristerna.

Kommissionens förslag innebär att de allra flesta typer av statsstödsbeslut av kommissionen inkluderas, i de fall där kommissionen genomfört ett formellt granskningsförfarande. Undantaget är artikel 107.3 b) andra delen, det vill säga stöd "för att avhjälpa en allvarlig störning i en medlemsstats ekonomi". Det är mycket välkommet att denna typ av stöd undantas från prövningen, eftersom det är stöd som beviljas i tider av kris eller krig, såsom corona-pandemin eller Rysslands angreppskrig mot Ukraina, där en snabb prövning är helt avgörande.

Vidare begränsas som sagt prövningen till ärenden där ett formellt granskningsförfarande inletts. Det innebär att stöd som godkänts inom ramen för den preliminära granskningen inte kan överprövas. Det är en välkommen begränsning, då det minskar antalet ärenden som prövas, och gör bestämmelsen något mer proportionerlig. Det förefaller dock finnas en trend att allt fler ärenden blir föremål för en formell granskning. Det gäller inte minst större investeringar i infrastruktur och energi – vilket är den typen av investeringar som kan antas bli föremål för överprövningar utifrån miljöhänsyn, trots att dessa investeringar redan prövas rigoröst på nationell nivå inom ramen för sedvanliga tillståndprocesser.

Vidare ingår ej sådana statsstödsbeslut som fattas på nationell nivå, inom ramen för det bemyndigande som den allmänna gruppundantagsförordningen (GBER) medför. Detta är fullt naturligt, eftersom det inte rör sig om kommissionsbeslut.

Till anmälningsformuläret, som medlemsstaterna använder för att anmäla nytt statligt stöd, förs en ny fråga om stödets förenlighet med tillämpliga regler. Där ska medlemsstaterna "bekräfta att varken den verksamhet som är föremål för statligt stöd eller närmare bestämmelser om ett stöd i den anmälda statliga stödåtgärden som är oupplösligen kopplade till stödets syfte strider mot unionens miljölagstiftning". Ett ifyllt "Ja" på denna fråga verkar dock inte få någon konsekvens för möjligheten att begära en överprövning av kommissionens beslut. Det kan därför ifrågasättas vilken roll detta tillägg spelar. Svenskt Näringsliv menar att ett intygande enligt ovan borde vara tillräckligt för att undanta processen från möjligheten till överprövning. Eftersom de verksamheter som mottar stöd redan är föremål för tillståndprocesser som ska garantera att EU:s miljöregler inte överträds, så blir en motsvarande prövning av delar av finansieringen som utgör statligt stöd en dubbel prövning och leder till ökad administrativ börda på ett oproportionerligt sätt.

Givet att det likväl ska blir möjligt att överpröva vissa statsstödsbeslut av kommissionen så välkomnar Svenskt Näringsliv att kommissionen föreslår det alternativ som, av de angivna alternativ som angavs i tidigare konsekvensanalys, är att anse som mindre ingripande. Föreslagen överklagandemöjlighet är visserligen bred sett till vilken typ av ärenden som kan överklagas, men den begränsas till ärenden som utreds inom ramen för en fördjupad granskning. De formkrav som föreskrivs i form av tidsfrister samt i övrigt vad gäller underlag som behöver lämnas in, får i stort anses rimliga.

Som Svenskt Näringsliv påpekat i tidigare svar så finns stora risker med att öka möjligheterna till ett överpröva statsstödsbeslut. Ifrågasatta kommissionsbeslut kan i sig fördröja viktiga investeringar i flera år. Inräknat möjligheten att överklaga beslut till domstol kan investeringar helt lamslås, då det inte är ovanligt med rättsprocesser som tar 5–10 år, en tidshorisont under vilken få, om ens någon, investerare kan låsa sig vid ett specifikt projekt. Vad som är än mer allvarligt är att viktiga investeringar i ny fossilfri energi är sådana investeringar som kan förmodas ifrågasättas. Miljöorganisationer har framfört att exempelvis investeringar i nya vattenkraftverk är sådana som man gärna hade velat få prövade. Vi ser därför detta initiativ som ett allvarligt hot mot de investeringsförutsättningar som finns, i synnerhet för fossilfri energi, då det skapar oförutsägbarhet och ökade risker för investerare och företag.

Sammantaget finns risker att initiativet leder till ökad administrativ börda och rättsliga kostnader, samt ett försämrat investeringsklimat. Det kan försämra möjligheterna till ny utvinning av kritiska mineraler i Europa, något som har ett särskilt stort värde ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv i de fall EU är starkt beroende av enskilda tredje länder. Det kan motarbeta den gröna omställningen och försvaga EU:s konkurrenskraft gentemot andra delar av världen.

Därmed bör övervägas ytterligare begränsningar i det förslag som kommissionen nu har presenterat.

Stefan Sagebro

Industripolitik, konkurrens och statligt stöd
+46 8 553 43 101
stefan.sagebro@svensknaringsliv.se